Propositie Zaanstreek-Waterland t.b.v. nieuwe MRA Agenda

Zaanstreek-Waterland grijpt het verzoek om input te leveren voor de nieuwe MRA Agenda met beide handen aan! Met onze *Propositie Zaanstreek-Waterland: Hollandser dan Hollands* uit 2021 hebben wij de kracht en de opgaven van onze regio laten zien, wat wij te bieden hebben en wat we in MRA-verband verder willen brengen. Waar noodzakelijk vullen we dat aan in dit document, dat daarmee het karakter heeft van een addendum op de genoemde propositie. De portefeuillehoudersoverleggen, de colleges en de raden van de zeven gemeenten van Zaanstreek-Waterland hebben hiervoor de ingrediënten geleverd.

De context
We gaan hier uit van de overkoepelende MRA Ambitie:

> *We streven naar een Metropoolregio Amsterdam als een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit. Dat doen we door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool.*

En de drie doelen zoals geformuleerd in de MRA Samenwerkingsafspraken:

1. *De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking.*
2. *Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat.*
3. *Een duurzaam verbonden regio.*

Zaanstreek-Waterland in de MRA
Onze regio kan zich goed vinden in deze ambitie en doelen. Sterker nog, onze *Propositie Zaanstreek-Waterland: Hollandser dan Hollands* laat zien dat wij voor zowel de overkoepelende ambitie als voor elk van de drie doelen al heel veel kunnen bijdragen en betekenen in de MRA. Zaanstreek-Waterland is een regio waar het bijzonder prettig wonen en werken is, met een van oudsher sterke traditie van ondernemerschap en een maakindustrie en food sector met internationaal toonaangevende bedrijven. Het is een regio gemaakt naar de menselijke maat, met een afwisselend landschap van steden, dorpen en landelijk gebied, georganiseerd rond een aantal vervoerscorridors die ook de verbinding vormen tussen Amsterdam en Noord-Holland Noord. De gemeenten in Zaanstreek-Waterland kenmerken zich enerzijds door hun eigen identiteit en eigen opgaven, en anderzijds juist door samenwerking in de deelregio, zodat er sprake is van eenheid door verscheidenheid .

Zoals gesteld is onze uitgangspositie goed, desalniettemin hebben wij voor elk van de drie doelen een aantal urgente opgaven die wij graag opgenomen zien worden in de MRA Agenda. Wij hebben, zoals in onze Propositie verwoord is, veel te bieden maar we hebben de MRA-samenwerking ook nodig. Het is belangrijk om het gesprek aan te gaan (zowel onderling als met onze partners) over de ongelijke ontwikkeling binnen de MRA. Het gesprek moet worden gevoerd over het maken van keuzes over schaarse ruimte, tekort aan arbeidskracht en energie. Alleen dan kan er sprake zijn van een toekomstbestendige en evenwichtige meerkernige metropool waarin plaats is voor iedereen.
Wij doen daarom een voorstel aan onze MRA om deze handschoen op te pakken. Laten we samen zicht en vat krijgen op de groeiende kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de uitdagingen in het vinden van een passend onderkomen voor iedereen, en de sociaaleconomische verschuivingen met in het bijzonder de betekenis hiervan voor het landelijk gebied.
Met het succes en de ambitie van de MRA lopen wij het risico dat een deel van onze bevolking achterblijft. Nu is het moment om het idee van de brede welvaart tastbaar te maken, en hiervan een werkelijk speerpunt te maken.

Als metropoolregio beschikken wij over veel slagkracht. Maar dit potentieel wordt alleen verwezenlijkt als wij daarin meer zijn dan de som der delen. Door eensgezindheid staan wij sterk. Daarbij is het credo nog steeds ‘vrijwillig, maar niet vrijblijvend’.
De MRA is in een uitstekende positie om een lichtend voorbeeld te zijn voor de andere regio’s die met dezelfde opgaven aan de slag moeten.

We noemen hieronder voor elk van de drie doelen uit de Samenwerkingsafspraken de belangrijkste opgaven die we in de MRA Agenda een plek willen geven. Hierna noemen we nog voor elk van de thema’s in onze *Propositie Zaanstreek-Waterland: Hollanders dan Holland* uit 2021 enkele toevoegingen op en accenten bij die propositie.

De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking.

- Krachtige inzet op een toekomstbestendige en duurzame samenleving als 'het nieuwe normaal'. De 17 Sustainable Development Goals van de VN bieden een uitstekende leidraad, waarbij het aan de MRA is om de toepassing en resultaten adequaat te duiden.
- Ruim aandacht voor het onderwerp Onderwijs & Arbeidsmarkt, zowel vanuit werkgeversperspectief als vanuit het perspectief van de inwoners van onze deelregio, waarvan er nog teveel een te grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Hierbij besteden we specifiek aandacht aan de behoeften aan arbeidskrachten vanuit de energietransitie en de bouw maar ook vanuit vitale sectoren als zorg en onderwijs.
- Grote aandacht voor de effecten die de huidige inzet op 'groei' met zich meebrengt. De aanzuigende werking van een 'succesvolle' regio zorgt bijvoorbeeld voor extra druk op de woningmarkt wat maakt dat er sprake is van verdringing van huishoudens waardoor met name de meer kwetsbare mensen buiten de boot dreigen te vallen. Hoe zorgen we ervoor dat niemand achterblijft?
- Een sterke impuls voor bedrijvigheid en werkgelegenheid ten noorden van het IJ en het Noordzeekanaal, om de pendel naar de regio Amsterdam niet nog groter te laten worden, en om de ongelijkmatige ontwikkeling in de MRA te compenseren.
- Ruimte voor bedrijvigheid binnen Zaanstreek-Waterland en daarbuiten optimaliseren, en een instrumentarium om bedrijventerreinen intensiever te gebruiken.
- Het spreiden van toerisme vanuit Amsterdam richting de rest van de MRA om drukke plekken te ontlasten en potentiële ontwikkelgebieden te stimuleren. Dat kan bijvoorbeeld door het ontwikkelen en/of profileren van cultureel aanbod en cultureel (wereld)erfgoed in de regio.

Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat

- Woningen voor iedereen.
- Inzet op betaalbaar en klimaatadaptief bouwen voor de inwoners van de MRA in steden en dorpen, waarbij het Rijk en de provincie een aantal randvoorwaarden moeten scheppen om de opgave werkelijk te kunnen oplossen (m.n. stikstof en ruimte voor woningbouw).
- Een evenwichtige verdeling van aandachtsgroepen over de hele MRA om leefbaarheid in (bestaande en flexwoning)wijken te borgen.
- Investeringen in bereikbaarheid en in voorzieningen met name voor de meest kwetsbare wijken en buurten van de steden in de MRA.
- Investeren in de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van kernen en dorpen in het landelijk gebied, onder andere in voorzieningen en mogelijkheden tot woningbouw.
- Leefbaarheid en gezondheid van onze inwoners voorop stellen in onze agenda en onze inspanningen. Dat geldt ook voor het tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.
- Vanuit de MRA aandacht hebben en lobbyen voor een evenwichtige en gezonde relatie tussen de regio's, tussen steden en landelijk gebied en tussen de MRA en de omliggende regio's.

Een duurzaam verbonden regio

- Alternatieve vormen van OV en deelmobiliteit op schaal van de MRA om niet alleen stadskernen maar ook het platteland en lintdorpen op het netwerk aan te sluiten en aangesloten te houden.
- Vaart met de ontwikkeling en optimalisatie van HOV
- Prioriteit leggen bij het oplossen van knelpunten op het gebied van energiecongestie, die een rem vormen voor zowel bedrijvigheid als woningbouw.
- Een stevige inzet op de multimodale bereikbaarheid tussen Zaanstreek-Waterland en Noord-Holland Noord, en daar via de programma's Samen Bouwen aan bereikbaarheid en Multimodaal Toekomstbeeld invulling aan geven.

Hieronder volgen aanvulling per MRA-platform of portefeuillehoudersoverleg (PHO). Veel van deze punten zijn 'tastbaar' voor onze deelregio en bieden daarmee aanknoping voor de uitvoering van de MRA Agenda.

Aanvullingen op en accenten bij de propositie per Platform / PHO

Ruimte
Ruimte is een verbindende factor tussen thema's en opgaven in onze regio en de MRA. Alle ambities of transities op het gebied van wonen, economie, mobiliteit, klimaat en energie vragen om ruimte. Daarvoor is het nodig om keuzes en afspraken over concrete maatregelen te maken. Dit doen we als MRA, inclusief de provincies, met het Rijk in de MRA NOVEX Uitvoeringsagenda (Verstedelijkingsstrategie). Dit belangrijke traject moet voldoende aandacht krijgen in de MRA Agenda en in de inzet door de MRA in de komende jaren met nadrukkelijk aandacht voor:

- Afspraken met het Rijk over het invullen van randvoorwaarden om woningbouw mogelijk te maken: mobiliteit, energie infrastructuur, klimaat, stikstof en geluidsnormen.
- In samenwerking met het Rijk onderzoeken en realiseren van het integraal en geprogrammeerd middelen ter beschikking stellen.

Naast de NOVEX MRA vraagt ook de NOVEX NZKG nadrukkelijk de aandacht in de samenwerking van de MRA-partijen en vanuit de samenhang tussen de verschillende thema's waarop we samenwerken.
Daarnaast willen we in de MRA Agenda aandacht voor de volgende maatregelen:

- Onderzoek naar maatregelen, investeringen en financiële constructies bij klimaatadaptief inrichten in bestaand bebouwd gebied; welke principes worden gehanteerd, wat zijn de kosten en het rendement (potentieel voorkomen schade), en hoe is het uit te leggen?? Het passend, eerlijk verdelen van de kosten en baten draagt bij aan klimaatrechtvaardigheid en daarmee aan draagvlak en -kracht voor de maatregelen ten behoeve van de (internationale, nationale, regionale en lokale) duurzaamheidsambities.
- Landschap- en natuur-inclusief verstedelijken: komen tot maatregelen inclusief bekostiging.
- Aandacht voor circulariteit bij woningbouw (20% houtbouw) en de openbare ruimte (zoals stenen, stoepranden).
- Een verbinding met het Programma Provinciaal Landelijk Gebied (PPLG (zie ook Landschap).

Wonen
In 2023 is de Woondeal getekend door alle gemeenten in Zaanstreek-Waterland. We realiseren als deelregio 16.500 woningen in de periode 2022-2030. We bouwen daarbij twee derde betaalbaar (sociale en middeldure koop en huur) en streven naar 30 procent sociaal in de voorraad. We zetten in Zaanstreek-Waterland in op binnenstedelijk bouwen bij OV-knooppunten, maar bieden daarnaast ontspannen woonmilieus die complementair zijn. In de MRA Agenda ziet de regio graag inzet op:

- De invulling van de randvoorwaarden (door medeoverheden) zoals een toereikende energie-infrastructuur, beperking geluidsoverlast van Schiphol, stikstofruimte en bereikbaarheid om de woningbouw te kunnen realiseren.
- Belangenbehartiging voor de versoepeling van bouwmogelijkheden in dorpen en linten binnen de beschermingsregimes van BPL/ Landelijk Gebied, om niet alleen te voorzien in voldoende woningen, maar vooral ook het voorzieningenniveau en de leefbaarheid van dorpskernen en in landelijk gebied te waarborgen.
- Een evenwichtige verdeling van aandachtsgroepen over de hele MRA om leefbaarheid in (bestaande en flexwoning)wijken te borgen.
- Het sturen op circulariteit binnen de woningbouw, zoals 20% houtbouw.

Landschap
De natuur en het landschap staat onder druk door onder meer verstedelijking, industrialisatie en bodemdaling. De natuur is van belang voor de gezondheid, recreatie, CO2-vastlegging, waterkwaliteit en biodiversiteit. Om de natuurlijke waarde en de diversiteit van het gebied te behouden, zal een veelvoud aan maatregelen, oplossingen en innovaties nodig zijn. Bijvoorbeeld om bodemdaling en broeikasgasemissie in veenweiden op te pakken. De vitaliteit van het buitengebied bepaalt voor een groot deel de duurzaamheid, leefbaarheid en waarde van de regio.

Voor de transitieopgaven in het landelijk gebied met betrekking tot natuur, water en klimaat formuleert het Rijk doelstellingen in het Nationaal Programma Landelijk gebied met een reservering van 24,3 miljard euro in een transitiefonds. Voor de uitwerking en realisatie van die doelstellingen werken de provincies aan het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Als deelnemer van de MRA kan de provincie NH voor overleg en afstemming de MRA-samenwerking benutten, de eigen PPLG-overlegstructuur lijkt echter (ook) een passende keuze. Met de uitdagingen en kansen in het landelijk

gebied heeft Zaanstreek-Waterland als groene deelregio wel baat bij ruime (inhoudelijke en financiële) ondersteuning. Indien het samen optrekken in MRA-verband daarbij helpend is, voor bijvoorbeeld lobby en het gesprek met het Rijk, ondersteunt de deelregio Zaanstreek-Waterland dit.

Mobiliteit
In de directe nabijheid van Amsterdam en met een goed basisnetwerk, is Zaanstreek-Waterland een ideale plek om te werken en wonen, maar ook als toerist of recreant is het een aantrekkelijke bestemming. Daarnaast is het een regio die het gebied ten noorden van de MRA ontsluit. Voor een duurzaam, toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk is wel een verdere impuls nodig. Iedereen moet zich binnen de regio goed kunnen verplaatsen. Zowel in de steden, als in de (lint)dorpen, en in de woonwijken en op de bedrijventerreinen. Daarbij moeten we ook werken aan oplossingen voor de overvolle snelwegen en het openbaar vervoer (OV). In de nieuwe MRA Agenda moeten we daarom inzetten op:

- Alternatieve vormen van OV en deelmobiliteit op schaal van de MRA om niet alleen stadskernen, maar ook het platteland en lintdorpen op het netwerk aan te sluiten. Daarbij vragen wij aandacht voor een betere oostwestverbinding.
- Aanleg van de HOV ZaanIJ en voltooiing van ontbrekende schakels HOV Purmerend.
- Ondersteuning van de lobby voor aanpak mobiliteit en leefbaarheidsproblemen in Broek in Waterland (N247) en in Krommenie/Assendelft (A8/A9).
- De toepassing van deelmobiliteit bij nieuwbouw omdat we door inbreidingsprojecten te maken krijgen met verdichting en lagere parkeernormen.
- Frequentieverhoging van het reguliere OV van midi-buslijnen en het introduceren van nieuwe buslijnen die nieuwbouwwijken met elkaar verbinden bijvoorbeeld.
- Het op gang helpen van de tegenpendel/-spits naar het noorden door een sterke knooppuntontwikkeling.
- Regionale logistieke hubs met eenduidige regels om de logistiek te verduurzamen.
- De tijdige realisatie van voldoende laadinfra, mede i.v.m. de zero emissie zones van Amsterdam die met name impact hebben op onze bedrijvigheid.
- Het programmeren van deze ambities in de programma's Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en het Multimodaal Toekomstbeeld.
- De fiets als belangrijke modaliteit, met een passend routenetwerk en faciliteiten als parkeermogelijkheden, voor woon-werkverkeer, maar ook voor toerisme en recreatie.
- Tijdig en voldoende investeren in het beheer en onderhoud van de infrastructuur.

Economie
Zaanstreek-Waterland is als deelregio nauw verbonden met de economische motoren Amsterdam en Schiphol. De regio heeft een eigen dynamiek. Sectoren zoals food, maakindustrie, bouw, dienstverlening en zorg zijn sterk vertegenwoordigd. Werkgelegenheid in zowel het midden- en kleinbedrijf, als bij de grotere werkgevers is van belang voor de vitaliteit van het gebied. De vraag naar nieuwe bedrijfsruimte blijft onverminderd groot, tegelijkertijd kan er niet alle vraag worden geaccommodeerd vanwege het tekort aan bedrijfsruimte en de beperkte uitbreidingsruimte. Voor de toekomstbestendigheid van de bedrijvigheid moeten we in de MRA Agenda focussen op:

- Werken aan een goed netwerk van techcampussen in de MRA, met in Zaanstreek-Waterland de Esportscampus H20 en TechLands.
- Samenwerken richting Rijk en Europa om (middelen voor) verduurzaming van de industrie en bedrijventerreinen te realiseren.
- Het verder vormgeven en uitwerken van het thema circulaire economie om te verduurzamen en om te gaan met het grondstoffentekort. Het blijvend onder de aandacht brengen van houtbouw is daar een goed voorbeeld van, maar ook de enorme hoeveelheid stenen, stoepranden (beton) kunnen we als gemeente veel meer circulair inzetten.
- Concrete samenwerking voor Onderwijs & Arbeidsmarkt: meer aandacht voor de participatieve samenleving, de groeiende urgentie voor voldoende mensen in de maatschappelijke sectoren en sectorspecifieke scholing.
- Sterke profilering binnen de MRA en ondersteuning van de groei van Techcampus H20 en TechLands.
- Een robuuste energie-infrastructuur om bedrijvigheid ruimte te geven.
- Het verbeteren van de bereikbaarheid van bedrijventerreinen via openbaar vervoer-hubs.
- Versterken economische profielen en woon-werkbalans concretiseren in Zaanstreek-Waterland.

- Toekomstbestendige en duurzame landbouw omdat dit een bijdrage levert aan een economisch vitaal en duurzaam platteland en van belang is voor het behoud en beheer van het karakteristieke landschap.

Recreatie en toerisme
Zaanstreek-Waterland is mede door de hotspots als Marken, Volendam en de Zaanse Schans, na Amsterdam, de meest bezochte deelregio van de MRA als het gaat om internationale en nationale bezoekers. De gemeenten kenmerken zich door hun eigen identiteit, maar eenheid door verscheidenheid is hier zeer van toepassing. Onze deelregio is door zijn groene karakter en cultuurhistorische landschap een zeer aantrekkelijk gebied om te recreëren voor de eigen inwoners, maar ook voor die van Amsterdam, Alkmaar en Hoorn. Het snelgroeiende activiteitenaanbod en de daaraan gerelateerde toeristenstroom vraagt om zorgvuldigheid, zodat de druk op onze ecologische kaders, het (landelijk) cultureel erfgoed en de leefbaarheid onder controle komt.
Daarom vragen we in de nieuwe MRA Agenda aandacht voor:

- De ontwikkeling van een toeristisch aanbod dat rekening houdt met de natuurwaarden en biodiversiteit is een vereiste om vandaag alsook overmorgen een leefbaar landelijk gebied te borgen.
- Het spreiden van toerisme vanuit Amsterdam, maar ook binnen de regio's om drukke plekken te ontlasten, een duurzame balans te vinden tussen natuurbehoud en toerisme, en potentiële ontwikkelgebieden te stimuleren. Dat kan bijvoorbeeld door het ontwikkelen en/of profileren van cultureel aanbod en cultureel (wereld)erfgoed, zoals het werelderfgoed de Beemster, de andere droogmakerijen en het cultuurhistorische veenweidegebied. We hebben er tenslotte drie binnen de MRA. Daarnaast zijn we bij uitstek een waterrijkgebied en is waterrecreatie en toerisme een belangrijk onderdeel.
- Vat op data: om tot een gezamenlijke aanpak te komen moeten we zorgdragen dat iedereen over dezelfde informatie beschikt, van toeristenstromen tot aanbod, en van ambities tot mogelijkheden.
- Duidelijk in te zetten op een hoogwaardig type toerisme, passend bij een duurzaam activiteitenaanbod.
- Goede en goedbekende directe vervoersverbinding vanuit strategische vertrekpunten in Amsterdam, met name vanaf het Centraal Station, naar én tussen de toeristische hotspots in de regio. Ook fietsverbindingen binnen en tussen de deelregio's van de MRA zijn hierbij van belang. Daarnaast vragen we aandacht voor verbindingen over water.
- Kennisontwikkeling en –deling voor verduurzaming van recreatieve en toeristische hotspots.

Een adequate inbedding van Kunst, Cultuur en Erfgoed in zowel het platform Economie, het regionaal toeristisch programma maar ook zeker in de lobby richting partners zoals het Rijk en Europa. Het thema is een krachtig, onderscheidend kapitaal van de metropoolregio. Het draagt bij aan de cultureel-maatschappelijke 'gezondheid' en biedt kansen voor economische ontwikkeling, maar heeft tegelijkertijd sterk baat bij gezamenlijke steun en bescherming,